

manier nog tot nieuwe inzichten komen. Door het toetsen van noodzakelijke voorwaarden, zelfs met één enkele casestudy, kan de black box van een theorie stap voor stap worden uitgepakt.

Na de drie presentaties ging de zaal met de sprekers in discussie over zeer uiteenlopende onderwerpen. Er werd onder andere ingegaan op de moeilijkheid om vast te stellen wat exact de noodzakelijke voorwaarde binnen een theorie is. Een afhankelijke variabele wordt juist in de praktijk veelal door een groot aantal andere variabelen beïnvloed. Ook het operationaliseren van noodzakelijke voorwaarden om deze goed te kunnen toetsen lijkt makkelijker gezegd dan gedaan, mede omdat de onderzoeker in de praktijk vaak situaties aantreft die zoveel complexer zijn dan een theorie kan omvatten.

Voor het testen van theorie door middel van caseonderzoek is dus nog een weg te gaan en verschillende deelnemers gaven aan uit te kijken naar de tweede versie van het boek waarin resterende onduidelijkheden verder worden toegelicht. Wel werd duidelijk dat het formuleren van noodzakelijke voorwaarden bij het testen van theorie een onderzoeker dwingt om nog beter na te denken over de selectie van de juiste cases en het stellen van de juiste vragen en zo bijdraagt aan gericht en diepgaander onderzoek, met meer gegronde theorieën als resultaat.

Data op zoek naar onderzoekers!

Een impressie van het DANS-symposium 'Interviews uit de kast'

Harry van den Berg

Op vrijdag 14 maart j.l. organiseerde DANS in samenwerking met het Veteranen Instituut en de Universiteit Twente een symposium onder de titel 'Interviews uit de Kast'.

DANS (afkorting van Data Archiving & Networked Services) is een KNAW-instituut dat in 2005 werd opgericht ten behoeve van de opslag en het toegankelijk maken van onderzoeksgegevens in de alfa- en gammawetenschappen. Tot nog toe werden de door DANS aangeboden faciliteiten vooral benut ten behoeve van kwantitatief onderzoek. Dat ligt ook voor de hand, want secundaire analyse van reeds verzamelde data is een onderzoekspraktijk met een lange traditie in de wereld van kwantitatief onderzoek. Het heranalyseren van data is in de wereld van het kwalitatieve onderzoek geen gemeengoed. Dat is jammer, want juist kwalitatieve data zoals diepte-interviews en biografische interviews zijn meestal bijzonder rijk en zouden in principe benut kunnen worden voor zeer verschillende onderzoeksdoelen (zie bijvoorbeeld Van den Berg e.a., 2003). Nieuwe technologische ontwikkelingen maken het ook mogelijk om kwalitatieve data goed te archiveren en met behulp van geavanceerde zoektechnologieën toegankelijk te maken. Natuurlijk zijn er weerstanden tegen secundaire analyse van kwalitatieve data. Het is voor een onderzoeker niet makkelijk om de beslissing te nemen om data waar je zelf zo

vertrouwd mee bent, beschikbaar te stellen voor anderen. DANS houdt daar rekening mee. De onderzoeker beslist zelf over de voorwaarden waaronder de ter beschikking gestelde data toegankelijk zijn voor anderen. Strikte regulering is ook in het belang van het waarborgen van privacy van degene die als geïnterviewde of anderszins heeft meegewerkt aan het oorspronkelijke onderzoek. Secundaire analyse stuit echter niet alleen op culturele weerstanden en ethische problemen. Er worden ook methodologische argumenten in het geding gebracht tegen heranalyse van data die door anderen verzameld zijn (zie o.a. Van den Berg, 2005). Het gaat dan met name om het risico van decontextualisering: het onvoldoende rekening houden met de specifieke context waarin de oorspronkelijke data verzameld (of liever gezegd: geproduceerd) werden. Dat is een serieus risico, maar geen onoverkomelijk probleem. Het risico van decontextualisering kan teruggedrongen worden door eisen te stellen aan de manier waarop kwalitatieve data (inclusief contextgegevens) gearhiveerd worden.

In Engeland is al geruime tijd ervaring met archivering van kwalitatieve data. *Key-note* spreker van het DANS-symposium was Louise Corti, hoofd van ESDS Qualidata. Vanaf het ontstaan in het begin van de jaren negentig heeft ESDS Qualidata zich ontwikkeld tot een landelijk servicecentrum ten behoeve van het archiveren en beschikbaar maken van sociale en economische data. Een belangrijk element in de filosofie van ESDS Qualidata is dat het archiveren van kwalitatieve data van nú van groot belang is voor historisch vergelijkend onderzoek van later. Die ambitie leidt ertoe dat ESDS Qualidata zeer actief is in het verwerven van kwalitatieve data en het bevorderen van het gebruik van beschikbaar gestelde data. Uitgangspunt is dat wisselwerking tussen aanbieders en gebruikers van kwalitatieve data onontbeerlijk is voor het optimaal functioneren van een data-archief. Zonder leveranciers geen gebruikers en omgekeerd: zonder gebruikers wordt het aanleveren en archiveren van data een nutteloze bezigheid.

In Nederland moeten we in dit opzicht nog een grote inhaalmanoeuvre maken. DANS heeft met dit symposium laten blijken open te staan voor het archiveren van kwalitatieve data.

De grote verrassing van het symposium was dat er meer gebeurt op het terrein van archivering en toegankelijk maken van kwalitatieve databestanden dan tot nog toe bekend was. Het gaat met name om biografische interviews. Vanuit diverse instellingen zijn er initiatieven op het terrein van *oral history* met het doel om op deze manier historisch erfgoed te bewaren.

Het ministerie van WVS heeft bijvoorbeeld het programma 'Erfgoed van de Oorlog'. Het project 'Getuigenverhalen' is daar een onderdeel van. Instellingen en organisaties die betrokken zijn bij erfgoedbeheer worden gestimuleerd om verhalen van ooggetuigen van de Tweede Wereldoorlog audiovisueel vast te leggen. De op die manier verzamelde verhalen worden duurzaam opgeslagen en zullen in de toekomst beschikbaar komen.

Een ander voorbeeld is het Veteraneninstituut in Doorn dat besloten heeft om een archief samen te stellen van duizend interviews met een representatieve groep veteranen van alle conflicten en militaire missies waar Nederland in de afgelopen zestig jaar bij betrokken is geweest. Het doel van dit 'Interviewproject Nederlandse Veteranen' is dat het verzamelde materiaal beschikbaar komt van verschillende disciplines.

Een laatste voorbeeld is de Stichting Mondelinge Geschiedenis Indonesië die over een uitgebreide collectie biografische interviews beschikt die in principe gebruikt kunnen worden voor historisch/antropologisch onderzoek.

Er zijn dus aan de kant van de aanbieders van kwalitatieve data allerlei initiatieven.

De vraag, die tijdens de discussie op het symposium aan de orde kwam, is hoe het zit met potentiële gebruikers. Is er wel belangstelling bij onderzoekers voor secundaire analyse van dit soort data? Wat zijn de belangrijkste barrières voor het gebruik? En hoe zouden we dat kunnen stimuleren?

Die vragen zijn niet makkelijk te beantwoorden. Het symposium heeft wel geleid tot een kleine initiatiefgroep die zich hierover gaat buigen. Het zou immers zonde zijn als deze kans voor kwalitatief onderzoek onbenut zou blijven.

Literatuur

Berg, H. van den, Wetherell, M. & Houtkoop-Steenstra, H. (2003). *Analyzing Race Talk; Multidisciplinary Approaches to the Interview*. Cambridge: Cambridge University Press.

Berg, H. van den (2005). Reanalyzing Qualitative Interviews From Different Angles: The Risk of Decontextualization and Other Problems of Sharing Qualitative Data [48 paragraphs]. *Forum Qualitative Sozialforschung / Forum: Qualitative Social Research* [On-line Journal], 6(1), Art. 30. Available at: <http://www.qualitative-research.net/fqs-texte/1-05/05-1-30-e.htm>

Mogelijkheden voor pragmatisch kwalitatief gezondheidszorgonderzoek

Fijje de Boer

Op 2 november 2007 vond 's middags in het Academisch Medisch Centrum te Amsterdam een symposium plaats onder de titel 'Kwalitatief onderzoek: een update. Eigentijdse methoden voor toepassing in gezondheidszorgonderzoek'. De belangstelling was groot, want het symposium werd door zeker honderd mensen bezocht. Qua sprekers leek dit symposium sterk op het eerste symposium van de Belgische zusterorganisatie Kwalitatief Sterk, dat bijna een jaar eerder – op 7 november 2006 – in Antwerpen plaatsvond (zie het verslag van Reginald Deschepper in *KWALON* 34, 12(1) p. 42-44). Ook daar waren de *key-note* sprekers Harrie Jansen, Etienne Vermeire en Clive Seale. Het verschil was dat deze sprekers nu met een ander verhaal kwamen of hun bijdrage met nieuw onderzoek hadden onderbouwd. Verder was het zo, dat na elke *key-note* spreker een onderzoeker volgde met een presentatie over een onderzoek uit de gezondheidszorgpraktijk volgens de methode, die in de *key-note* uiteengezet was.

Harrie Jansen (verbonden aan *KWALON* en het Instituut voor Verslavingsonderzoek IVO) beet het spits af met een bijdrage over de kwalitatieve survey, waarover hij eerder